

Зовнішнє незалежне оцінювання 2012
року з української мови і літератури
(Основна сесія № 2)

Тест
Частина 1
Українська мова

1. На перший склад падає наголос у слові
А жалюзі
Б чіткий
В перепис
Г деякий

2. Літеру *и* на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка
А пр..буток, пр..крашений, пр..своїти
Б пр..бічник, пр..славний, пр..леглий
В пр..ховати, пр..звище, пр..гріти
Г пр..подобний, пр..бій, пр..ваба

3. Спільнокореневим до слова «сонний» є
А унісон
Б спросонку
В соняшник
Г підсоння

4. Помилково вжито слово в рядку
А відхилити пропозицію
Б давно знати друг друга
В передплатити дві газети
Г довгостроковий проект

5. Неправильно утворено форму слова у варіанті
А їздити по понеділках
Б вісім десятих кілограма
В виголосить промову
Г задля спільної вигоди

6. Неправильно побудовано речення
А Князь Святослав був мудрим і хоробрим полководцем.
Б Козаки були озброєні пістолями й мушкетами.
В Авторами стрілецьких пісень часто є невідомі поети й композитори.
Г У полон узяли двох генералів й один документ.

Прочитайте текст і виконайте завдання 7–10.

(1) Навесні ми часто блукали сонячними пагорбами поміж торішнім листям вибируючи перші *не/сміливі* фіалки, вдихали міцний і п'янкий дух землі. (2) А коли забував зеленню травень, завітчав широкі, *не/приховані* від людського ока луги ромашками, усе наче потонуло в білому морі, якому *не/має* кінця-краю. (3) Ковтаеш трепетний запах квітів, і тебе вабить кудись у *не/звідане*. (4) А згори ніжно припікає сонечко, у чистому прозорому небі – ні хмаринки, тільки лине [...] пісня жайворонка.

7. У четвертому реченні пропущено слово
- А гамірна
 - Б чарівна
 - В свавільна
 - Г нечутна
8. Окремо в цьому тексті пишеться сполука слів
- А не/сміливі
 - Б не/приховані
 - В не/має
 - Г не/звідане
9. Простим є речення
- А перше
 - Б друге
 - В третє
 - Г четверте
10. Пунктуаційну помилку допущено в реченні
- А першому
 - Б другому
 - В третьому
 - Г четвертому
11. Однакова кількість звуків і букв у всіх словах рядка
- А заїжджати, щирість, їстоньки
 - Б дзвонити, п'ятниць, український
 - В йодистий, з'єднування, сьогодні
 - Г сприйнятий, щебечуть, джміль
 - Д висаджують, зозулястий, перемивають

12. Лексично неправильне словосполучення утворить слово «*навичка*» з прикметником

- А рухова
- Б шкідлива
- В практична
- Г граматична
- Д життєва

13. Прочитайте уривок.

З(1)поміж українських архітекторів варто відзначити Івана Левинського. *За сорока(2)літню* діяльність ним були зведені сотні будівель *житлово(3)побутового* та громадського призначення. Усе, створене ним, дивує, бо до *будь(4)якої* праці він підходив *по(5)господарськи*.

Дефіс треба ставити на місці всіх цифр, ОКРІМ

- А 1
- Б 2
- В 3
- Г 4
- Д 5

14. М'який знак на місці пропуску НЕ треба писати в усіх словах рядка

- А лял..чин, кін..чик, щас..тя
- Б совіс..тю, близ..ко, американ..ський
- В ковз..кий, камін..чик, сер..йозний
- Г познач..мо, кин..мо, ріж..мо
- Д л..лється, секретар.., пол..ський

15. Подвоєні літери треба писати в усіх словах рядка

- А радіст..ю, нездолан..ий, зіл..я
- Б зван..я, жовч..ю, розрізан..ий
- В завдан..я, велич..ю, старан..о
- Г зроблен..ий, забут..я, с..авець
- Д піч..ю, стоптан..ий, священ..е

16. Правильно утворено всі імена по батькові в рядку

- А Юрійович, Петрівна, Валерієвич
- Б В'ячеславівна, Євгенович, Кузьмич
- В Святославович, Матвійович, Ігоревна
- Г Іванівна, Іллінічна, Геннадійович
- Д Арсенівна, Яківович, Романівна

17. Форми ступенів порівняння можна утворити від усіх прикметників рядка
- А кругленький, смачний, щирий
 - Б красивий, яскравий, лисий
 - В широкий, гнідий, бадьорий
 - Г скромний, малий, солодкий
 - Д здоровенний, вигідний, злий
18. Граматично правильна відповідь на запитання «*Котра година?*»
- А дванадцять тридцять
 - Б половина дев'ятої
 - В десять хвилин першої
 - Г без двадцяти десять
 - Д за п'ять одинадцята
19. Правильно вжито дієслівну форму в реченні
- А Чи ти дасиш мені олівець?
 - Б Стань у центрі кімнати.
 - В Парламент ухвале це рішення.
 - Г Давай зустрінемося о шостій.
 - Д Ходімте на вулицю.
20. Неправильно вжито прийменник у реченні
- А Пожежа спалахнула через недотримання елементарних норм безпеки.
 - Б Уважно прочитайте інформацію про розмір ввізного мита.
 - В Один з енергоблоків електростанції зупинили на вимогу екологів.
 - Г Школярі знову мають вимушені канікули із-за лютих морозів.
 - Д У нашій школі вже кілька років поспіль працює дебатний клуб.
21. Розділові знаки при передачі чужої мови правильно вжито в реченні
- А Літо в осені питає: де ти поділа журавлів.
 - Б До булави треба голови!, казали запорожці.
 - В Ой казали, говорили по всім селі люди – «Та вже з того козаченька нічого не буде!»
 - Г «Опізнився, небораче, одказав земляк йому, хто кохав життя ледаче, непереливки тому».
 - Д «Дозвольте і мені, панове, річ держать!» – тут обізвалася Лисиця.

22. Відокремленим означенням можна замінити підрядне речення в рядку

- А Олесь, який плів поруч, допоміг мені вийти на берег.
- Б Подвір'я затінює крислата яблуня, що росте під хатою.
- В Огірок, що зжовк на сонці, був дуже несмачний.
- Г Думки, які роїлися в хлопцевій голові, не давали заснути.
- Д Пасічник дав скуштувати меду, що пахнув липою.

23. Складнопідрядне речення з підрядним умови утвориться, якщо до частини «*На цих вихідних ми обов'язково поїдемо до Києва...*» додати

- А незважаючи на люті морози.
- Б якщо купимо квитки на потяг.
- В бо вже скучили за рідним містом.
- Г так що обов'язково відвідаємо Поділ.
- Д щоб краще дізнатися історію столиці.

24. Замініть фразеологізм одним словом.

<i>Фразеологізм</i>	<i>Значення</i>
1 гнути кирпу	А обдурювати
2 мотати на вус	Б сварити
3 водити за носа	В зазнаватися
4 ловити гав	Г байдикувати
	Д помічати

25. З'ясуйте, яким компонентом ускладнено просте речення.

<i>Речення (розділові знаки пропущено)</i>	<i>Ускладнювальний компонент</i>
1 Знала я дочко за ними принаймні три чесноти.	А уточнювальна обставина
2 Зовні однак ніщо не віщувало рясної травневої грози.	Б звертання
3 Під вечір години о сьомій самотній блукав я в саду.	В вставне слово
4 Де він там зачепився старий бурлака.	Г однорідні означення
	Д відокремлена прикладка

26. З'ясуйте типи односкладних речень.

<i>Тип односкладного речення</i>	<i>Приклад</i>
1 означено-особове	А На жаль, забули свою історію.
2 узагальнено-особове	Б Заморосило осінь у сльозу.
3 неозначено-особове	В Смолою пахне дощок білий ряд.
4 безособове	Г Згаяного часу конем не доженеш.
	Д Подбати мушу про тебе.

27. З'ясуйте, яким членом речення є виділені слова.

Член речення	Приклад
1 підмет	А Я лиш <i>син</i> народу.
2 присудок	Б Весна захлиналася буйним цвітом <i>вишень</i> .
3 означення	В <i>Писати</i> вірші – жить непросто.
4 обставина	Г І гнеться дерево <i>від плоду</i> .
	Д Русявий день гаптує <i>сни</i> світанню.

28. З'ясуйте, якими частинами мови є виділені в реченні слова (цифра позначає наступне слово).

Дика груша (1) *облита* білим молоком, і в тому пахучому молоці, (2) *що* (3) *стиха* піниться, бджоли (4) *неначе* киплять.

- А займенник
- Б дієприкметник (форма дієслова)
- В прислівник
- Г сполучник
- Д частка

Прочитайте текст (цифри в дужках позначають номери рядків)
і виконайте завдання 29–36.

Вже треті півні проспівали...

(1–4) Кожен народ має свої звичаї, сфокусовані на етнічну специфіку. Але останнім часом відбулася відчутна девальвація – потужні країни з міцним корінням традицій «нав'язали» нам свої обряди, котрі значною мірою відрізняються від наших.

(5–8) Нині ледве не в усьому світі символи року позначаються китайською демонологією. Літолік символізують то «дерев'яна мавпа», то «вогняний дракон», то «білий тигр». Натомість єдиний птах у цьому ряду – півень, один з найулюбленіших для українців пернатих.

(9–15) Аби не бути голослівним, згадаймо наші національні традиції. Ще до впровадження християнства наші пращури віддавали цій птасі особливу шану. Якщо в інших народів (зокрема й сусідів-слов'ян) приносили в жертву своїм богам велетенських тварин, а подекуди й людей, то наші дайбожичі на величні свята – лише півнів. Один з літописів засвідчив, що вої на чолі з київським князем Ігорем, пропливаючи на човнах повз Хортицю, зупинялися біля священного капища й залишали півня.

(16–19) Півень як жертва виступає в казках, скажімо, у добре відомій оповіді про Котика й Півника: «Несе мене Лиска за темні ліси, за синє море, за круті гори», – плаче-голосить Півник. У казках відобразилась ідея жертвності заради вічності життя, підтримання усталеного порядку.

(20–25) Чим же заслужив таку шану пернатий? Наші пращури вірили, що півень слугує надійним оберегом у господарстві – «якщо його бракує, то обов'язково заведеться сатана». У дохристиянських віруваннях уважалося, що когут народився з «мертвого» яйця, і тому він, обранець сонячного бога, щодосвіта викликає денне світло. Саме з цією метою люди вважали за обов'язок тримати в господарстві цю провісну птаху.

(26–34) Українці вірили, що чорні сили правують од півночі й до півнячого співу. Щойно зачується кукурікання – зникає всяка нечисть. Не випадково зберігся давній звичай: коли зводили нову оселю, то перед уходинами до світлиці запускали на ніч когута. Це символізувало, що досвітковий півнячий голос вижене з помешкання нечисту силу, а відтак родина убезпечиться від усіляких негараздів. Тому не дивно, що фронтони на дахах прикрашали різьбленими оберегами цієї птахи; їх вишивали й на рушниках, котрі вивішували над вхідними дверима, а почасти й на покуті, бо, як мовить народна приказка, «без півня і хата глуха».

(35–39) Аж ніяк не всі знають, що чумаки, вирушаючи в Крим по сіль, обов'язково брали з собою й когута. Він не лише вважався охоронцем од нечистої сили, а й був своєрідним будильником, – як птаха проспівала, мандрівники тут же знімали намети й вирушали в дорогу. До речі, у давніші часи, коли не вистачало годинників, досвіток визначали за півнячим кукуріканням.

(40–44) Образ птахи трапляється і в дитячому фольклорі. Пам'ятає віршик: «Два півники, два півники горох молотили...»? У казках півень виступає не тільки добрим господарем, але й ревним охоронцем свого чада від підступної лисиці. Не випадково найпопулярнішою іграшкою були півники-свистунці, що їх повсюди в Україні виліплювали з глини народні майстри.

(45–51) Нарешті, півні вважаються своєрідними провісниками й синоптиками. Селяни знали: якщо когут часто кукурікає біля вікна, то це вірна прикмета, що хтось із домашніх помре; коли ж на порозі – прийдуть несподівані гості. На них варто чекати й тоді, коли домашній охоронець обійде довкіл хати та прокукурікає: у який бік спрямує дзьоба, звідтіля і з'являться погостювальники. За таких випадків приказували: «Якщо дорогий гість, то нехай тобі буде золотий хвіст, а якщо буде поганий гість, то нехай одпаде і той хвіст».

(52–56) Загалом, господарі намагались обзавестися домашнім охоронцем, щоб він мав добротинне оперення, адже кольорова символіка багато важила в українській міфології. Щоби домашній охоронець приносив злагоду та добробут, господарі намагались обзавестися півнем не будь-якого кольору, а певного оперення – переважно золотавого.

(57–60) Будемо сподіватися, півник і далі приносить нам щастя, бо щодосвіта голосисто оповіщатиме нас про народження світлого дня. Одна з народних загадок рече: «Двічі родився, ні разу не хрестився, а чорт його боїться». Так воно й буде!

За В. Скуратівським, журнал «Берегиня»

600 слів

29. Аргументами до думки про те, що півень є одним з найулюбленіших птахів українців, можна вважати всі судження, ОКРІМ

- А** «Якщо в інших народів (зокрема й сусідів-слов'ян) приносили в жертву своїм богам велетенських тварин, а подекуди й людей, то наші дайбожичі на величні свята – лише півнів» (рядки 11–13).
- Б** «У казках півень виступає не тільки добрим господарем, але й ревним охоронцем свого чада від підступної лисиці» (рядки 41–43).
- В** «Щоби домашній охоронець приносив злагоду та добробут, господарі намагались обзавестися півнем не будь-якого кольору, а певного оперення – переважно золотавого» (рядки 54–56).
- Г** «...чумаки, вирушаючи в Крим по сіль, обов'язково брали з собою й когута» (рядки 35–36).

30. Знецінення українських національних традицій пояснено в тексті реченням
- А «...потужні країни з міцним корінням традицій «нав'язали» нам свої обряди...» (рядки 2–3).
 - Б «Нині ледве не в усьому світі символи року позначаються китайською демонологією» (рядки 5–6).
 - В «Аби не бути голослівним, згадаймо наші національні традиції» (рядок 9).
 - Г «...в інших народів (зокрема й сусідів-слов'ян) приносили в жертву своїм богам велетенських тварин...» (рядки 11–12).
31. У тексті немає відповіді на запитання
- А Яких тварин приносили в жертву своїм богам наші пращури?
 - Б Як півень може відганяти злі сили й рятувати житло від негараздів?
 - В Чому півень – єдиний птах серед тварин китайського гороскопу?
 - Г Чому шанували півня давні українці?
32. Відповідно до тексту, півень виступає в усіх наведених значеннях, ОКРІМ
- А символу вогню
 - Б жертви богам
 - В оберега в господарстві
 - Г живого годинника
33. Синонімом до слова «доброчинне» (рядок 53) є
- А добротне
 - Б благодотворне
 - В безкорисливе
 - Г достойне
34. У тексті наводяться приклади з усіх перерахованих жанрів, ОКРІМ
- А казки
 - Б загадки
 - В приказки
 - Г думи
35. Засобом міжфразового зв'язку першого та другого речень тексту (рядки 1–4) є
- А сполучник
 - Б займенник
 - В синоніми
 - Г лексичний повтор

36. За стильовими ознаками текст є
- А розмовним
 - Б художнім
 - В конфесійним
 - Г науково-популярним

Частина 2
Українська література

37. Рядки

*Нема гірше так нікому,
Як бурлаці молодому.
Гей, гей! Як бурлаці молодому!
Заросився, забродився,
Де ти, бурлак, волочився?*

узяті з

- А думи
 - Б балади
 - В історичної пісні
 - Г календарно-обрядової пісні
 - Д суспільно-побутової пісні
38. *«І коли зійшлись обидва війська, кинув списа Святослав на древлян. Спис пролетів міжвухами коня і впав коневі у ноги, бо Святослав був ще дитиною. І сказав Свенельд, воєвода батька його: «Князь уже почав. Ударимо ж, дружино, за князем!» І перемогли древлян», – написано в*
- А «Слові про похід Ігорів»
 - Б «Думі про Марусю Богуславку»
 - В Уривку про напад хозарів («Повість минулих літ»)
 - Г Уривку про заснування Києва («Повість минулих літ»)
 - Д Уривку про помсту княгині Ольги («Повість минулих літ»)
39. *«Слава навіки буде з тобою, / Вольності отче, Богдане-герою!»* – так славить Богдана Хмельницького
- А Тарас Шевченко
 - Б Іван Котляревський
 - В Пантелеймон Куліш
 - Г Григорій Сковорода
 - Д Григорій Квітка-Основ'яненко

40. Слова Т. Шевченка

*Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки сонце в небі сяє,
Тебе не забудуть!*

викарбовано на пам'ятнику

- А Григорієві Сковороді
- Б Пантелеймонові Кулішу
- В Іванові Карпенку-Карому
- Г Григорієві Квітці-Основ'яненку
- Д Іванові Котляревському

41. *«...Стояла над душею в Мотрі, наче осавула на панщині, а сама не бралась і за холодну воду»*

- А Марійка Федорчук
- Б Меланія Черевань
- В Настя Дрот
- Г Маруся Кайдашиха
- Д Явдоха Гудзь

42. Історичні події, що відбулися під Ніжином, покладені в основу твору

- А «Кайдашева сім'я»
- Б «Земля»
- В «Чорна рада»
- Г «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»
- Д «Камінний хрест»

43. В уривку *«Мав дві дочки. Одна – Катрею звали – вже дівчина доросла, а хороша та пишна, як королівна; друга – Тетяна, так собі підліток, невеличечка»* йдеться про головного героя твору

- А «Чорна рада»
- Б «Маруся»
- В «Максим Гримач»
- Г «Кайдашева сім'я»
- Д «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

44. *«Козак у ньому починається від батька; материн характер пояснює його прив'язаність до Галі й до землі»*, – так пояснено образ

- А Петра Шраменка
- Б Чіпки Вареника
- В Івана Палійчука
- Г Карпа Кайдаша
- Д Івана Дідуха

45. У рядках
Гетьте, думи, ви хмари осінні!
То ж тепера весна золота!
провідним художнім засобом є
- А антитеза
 - Б епіфора
 - В порівняння
 - Г тавтологія
 - Д анафора
46. Твір «Арфами, арфами...» перегукується з віршем
- А «Чого являєшся мені у сні»
 - Б «Блакитна Панна»
 - В «О земле втрачена, явися!..»
 - Г «О слово рідне! Орле skutий!..»
 - Д «Молюсь і вірю...»
47. *«Поезія – це завжди неповторність, / якийсь безсмертний дотик до душі»*, – заявляє автор вірша
- А «Страшні слова, коли вони мовчать...»
 - Б «Лебеді материнства»
 - В «Як добре те, що смерті не боюсь я...»
 - Г «Балада про соняшник»
 - Д «Стилет чи стилос?»
48. *«Лемки у крисанях»*, які *«принесли місяць круглий»*, є героями твору
- А Миколи Вороного
 - Б Максима Рильського
 - В Богдана-Ігоря Антонича
 - Г Олександра Олеся
 - Д Павла Тичини
49. Лист є композиційним елементом твору
- А «Три зозулі з поклоном»
 - Б «За мить щастя»
 - В «Момент»
 - Г «Зачарована Десна»
 - Д «Я (Романтика)»

50. Мотив «завоювання» міста вихідцем із села є центральним у творі
- А Олесь Гончара
 - Б Валер'яна Підмогильного
 - В Григора Тютюнника
 - Г Юрія Яновського
 - Д Івана Багряного
51. «Сліди битви сценариста з письменником» видно у творі
- А «Тигролови»
 - Б «Мина Мазайло»
 - В «Україна в огні»
 - Г «Подвійне коло»
 - Д «Я (Романтика)»
52. *«Воістину моя мати – втілений прообраз тієї надзвичайної Марії, що стоїть на гранях невідомих віків. Моя мама – найвність, тиха жура і добрість безмежна (Це я добре пам'ятаю). І мій неможливий біль, і моя незносна мука тепліють у лампаді фанатизму передцим прекрасним печальним образом», – писав*
- А Микола Хвильовий
 - Б Юрій Яновський
 - В Григійр Тютюнник
 - Г Олександр Довженко
 - Д Іван Багряний
53. *«Пошматований шаблями український рід, який знищує сам себе під прапорами класових протистоянь»* зображено у творі
- А «Маруся Чурай»
 - Б «Україна в огні»
 - В «Я (Романтика)»
 - Г «Подвійне коло»
 - Д «Момент»
54. До письменників «Розстріляного відродження» належить
- А Іван Багряний
 - Б Євген Маланюк
 - В Юрій Яновський
 - Г Григійр Тютюнник
 - Д Микола Куліш

55. «*Стилет чи стилос? — не збагнув. Двоєко / Вагаються трагічні терези*», — пише в своєму творі

- А Василь Стус
- Б Іван Драч
- В Андрій Малишко
- Г Євген Маланюк
- Д Богдан-Ігор Антонич

56. Помітним явищем української літератури кінця ХХ століття став

- А романтизм
- Б постмодернізм
- В експресіонізм
- Г неоромантизм
- Д імпресіонізм

57. Установіть відповідність між персонажем та його висловлюванням.

<i>Персонаж</i>	<i>Висловлювання</i>
1 Наум Дрот	А «Я – отаман... Як почує товариство, що кинув, – не житиме тоді мені. Поклялися ми так один одному...»
2 Чіпка Варениченко	Б «Ви знаєте, що хто сьогодні спостить цілий день, той ніколи не погатає мевводі і не вмере наглою смертю...»
3 Омелько Кайдаш	В «Господи милосердний, дай моїй дочечці доброго чоловіка: не за мої гріхи, а за її добрість пошли їй щастя...»
4 Іван Дідух	Г «Якяколись замкну очі, то хочу, аби моя земля перейшла в робучі руки. Я їй не вкрав і не придбав оманю. Я їй моя Марійка – ми обоє доробилися їй...»
	Д «Аді, стою перед вами і говорю з вами, а тот горб не виходить ми з голови. Таки го виджу та й виджу, та й умирати буду та й буду го

58. Установіть відповідність між персонажем і назвою твору.

<i>Персонаж</i>	<i>Назва твору</i>
1 Степан Радченко	А «Маруся Чурай»
2 Михайло Федорчук	Б «За мить щастя»
3 Сашко Діденко	В «Тигролови»
4 Іван Іскра	Г «Місто»
	Д «Земля»

59. Установіть відповідність між цитатами з творів та їхніми назвами.

<i>Цитата з твору</i>	<i>Назва твору</i>
1 «Я на гору круту крем'яную / Буду камінь тяжкий підіймають...»	А «Слово про похід Ігорів»
2 «Лучче ж би потятим бути, аніж полоненим бути!..»	Б «Contra spem spero!»
3 «Народився бог на саях / В лемківськiм містечку Дуклі...»	В «О земле втрачена, явися!..»
4 «І поверни у дні забуті, / Росою згадок окропи, / Віддай усеблагій покуті / І тихо вимов: лихо, спи!..»	Г «Молюсь і вірю»
	Д «Різдво»

60. Установіть відповідність між персонажами того самого твору.

<i>Персонаж</i>	<i>Персонаж</i>
1 Марічка Гутенюк	А Яким Сомко
2 Кирило Тур	Б Палагна
3 Мина Мазайло	В Возний
4 Горпина Терпилиха	Г Уля Розсоха
	Д Григорій Многогрішний

Частина 3 ВЛАСНЕ ВИСЛОВЛЕННЯ

Прочитайте наведений текст.

Людина щосекунди змінює свою планету, утверджується на ній. Прагнучи підкорити природу, ми не маємо часу замислитися про доцільність володарювання над нею.

Чи потрібно людині шукати відповідь на питання про доцільність підкорення природи й володарювання над нею?

Викладіть Ваш погляд на цю проблему.

Сформулюйте тезу, наведіть два-три переконливі аргументи, що найкраще підтвердять Вашу думку. Проілюструйте Ваші міркування посиланнями на приклади з художньої літератури чи інших видів мистецтва (зазначте автора й назву твору, укажіть проблему, порушену митцем, художній образ, через який проблему розкрито, наведіть цитату з твору тощо), історичними фактами або випадками з життя. Не переказуйте змісту художнього твору, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки.